

MINISTERSTWO INFRASTRUKTURY

Sekretarz Stanu

Marek Gróbarczyk

Warszawa, dnia 25 listopada 2022 r.

Znak sprawy: DGWiŻŚ-8.051.2.2022

Pan

Wiktor Szmulewicz

Prezes Krajowej Rady Izb Rolniczych

Szanowny Panie Prezesie,

w odpowiedzi na wniosek przekazany pismem z dnia 19 października 2022 r., znak: KRIR/JM/1102/2022, dotyczący opracowania Strategii budowy zbiorników retencyjnych w Polsce oraz zmiany wymagań przy budowie małych zbiorników retencyjnych oraz w nawiązaniu do informacji przekazanych pismem Ministerstwa Infrastruktury z dnia 2 sierpnia 2021 r., znak: GM-DGWiZS-6.051.5.2021, przedstawiam niniejszym stosowne informacje.

Coraz większym wyzwaniem stają się zmiany klimatyczne i związane z nimi susze oraz okresowe niedobory wody. Zmiany klimatu i wynikające z nich zmiany wielkości i częstotliwości opadów powodują konieczność podjęcia wszelkich działań zmierzających do zaadaptowania się do negatywnych czynników jakie im towarzyszą.

Jednym z tych działań jest zwiększanie retencji. Pozwala zatrzymywać lub spowalniać spływ wód, przynosząc wymierne korzyści zarówno dla ludzi, jak i przyrody. Retencja to bardzo różnorodne działania tj. budowa dużych zbiorników retencyjnych, budowa małych zbiorników, oczek wodnych i stawów, zadrzewianie, renaturyzacja małych rzek oraz ochrona terenów podmokłych, bioretencja (łąki kwietne), retencja korytowa (podpiętrzenie wody w rzekach i kanałach oraz skierowaniu jej do rowów melioracyjnych, gdzie jest zatrzymywana) czy wdrażanie zasady zrównoważonego planowania i projektowania obszarów miejskich (smart city, zielona infrastruktura, ogrody deszczowe, pasaże roślinne, zielone dachy, ażurowe chodniki, skrzynie chłonne, zbiorniki na deszczówkę).

Warto podkreślić, że aby móc skutecznie przeciwdziałać np. skutkom suszy czy niedoborom wody należy działać komplementarnie, tj. trzeba realizować działania zarówno techniczne, polegające na realizacji inwestycji, jak i nietechniczne, polegające na kształtowaniu dobrych postaw i edukowaniu społeczeństwa, oraz budowaniu systemów monitoringu i reagowania na zjawisko suszy. Działania te prowadzone są dwutorowo – z jednej strony są to inicjatywy o charakterze strategicznym, planistycznym i legislacyjnym oraz podnoszące świadomość społeczną, a z drugiej polegające na realizacji konkretnych inwestycji i rozwiązań, które zmniejszają lub niwelują negatywny wpływ zmian klimatu.

Biorąc pod uwagę kwestię budowy zbiorników retencyjnych w Polsce informuję, że w Ministerstwie Infrastruktury (dalej MI) trwają obecnie prace nad *Programem wieloletnim pn. Gospodarowanie zasobami wodnymi w Polsce* (dalej: Program). Program jest odpowiedzią na łagodzenie wystąpienia ryzyka klęsk żywiołowych, tj. zagrożenie powodzią oraz niedoborami wody spowodowanymi suszami. Efektem strategicznym realizacji Programu będzie wpływ na wypełnienie wskaźnika retencji określonego w Programie przeciwdziałania niedoborowi wody, tj. zwiększenia wskaźnika retencji do 15% średniego rocznego odpływu. Celem głównym Programu jest zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego oraz uzyskanie korzystnego bilansu wodnego (ochrona przed suszą i retencja wodna). Dodatkowym efektem będzie zwiększenie produkcji „zielonej energii”, poprzez zwiększenie potencjału wykorzystania elektrowni wodnych.

Realizowane będą inwestycje w dwóch obszarach:

- budowa zbiorników wodnych – przewiduje się realizację zadań inwestycyjnych polegających na budowie lub przebudowie około 20 zbiorników wodnych. Efekty to zwiększenie poziomu ochrony przeciwpowodziowej (ok. 248,7 mln m³ rezerwy przeciwpowodziowej) oraz przeciwdziałanie skutkom suszy – zwiększenie ilości retencjonowanej wody o 286 mln m³, co istotnie przyczyni się do wypełnienia wskaźnika retencji do 15% średniego rocznego odpływu;
- odbudowa i budowa infrastruktury przeciwpowodziowej - przewiduje się inwestycje polegające na polepszeniu parametrów eksploatacyjnych dla pracy lodołamaczy w celu swobodnego prowadzenia akcji lodołamania.

Projekt zakłada finansowanie Programu w wysokości ponad 6 mld zł i będzie finansowany ze środków budżetu państwa. Okres realizacji przypada na lata 2023-2031. Wykonawcą Programu będzie Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (dalej PGW WP). Nadzór nad jego realizacją zostanie powierzony ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej. W styczniu 2022 r. Program otrzymał wpis do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów. Aktualnie trwa uzgadnianie uwag z przeprowadzonych uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych oraz przygotowanie do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Programu wraz z opracowaniem prognozy oddziaływania na środowisko. Najważniejsze inwestycje w ramach Programu to: budowa zbiornika Kąty-Myscowa, budowa zbiornika Wielowieś Klasztorna, rewitalizacja Zalewu Zemborzyckiego oraz budowa zbiornika Stradomka-Lubomierz i zbiornika Zegartowice na Stradomce.

MI we współpracy z jednostkami i służbami podległymi podejmują także inne działania ukierunkowane na walkę ze zjawiskami ekstremalnymi, w tym z suszą.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że Minister Infrastruktury w dniu 3 września 2021 roku opublikował *rozporządzenie w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy* (Dz.U. 2021 poz. 1615). Plan przeciwdziałania skutkom suszy (dalej PPSS) zawiera m.in. ocenę stanu naturalnej i sztucznej retencji z uwzględnieniem podziału kraju na obszary dorzeczy, opis możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, w tym zarówno technicznych, jak i nietechnicznych metod zwiększania naturalnej i sztucznej retencji oraz szereg propozycji działań i zadań z zakresu zwiększania retencji, ujętych w czterech załącznikach. Odpowiedzią na zidentyfikowane zagrożenie występowania suszy rolniczej są zadania inwestycyjne wdrażane przez PGW WP w zakresie przebudowy i budowy urządzeń wodnych, w tym nadania funkcji nawadniającej istniejącym urządzeniom melioracyjnym. Zostały one ujęte w liście B (załącznik nr 2 do PPSS). W załączniku tym wskazano m.in. zadania dotyczące budowy, odbudowy oraz remontu 145 zastawek, 81 jazów oraz 101 innych budowli służących retencjonowaniu wody. Działaniami sformułowanymi w ramach PPSS dedykowanymi obszarom wiejskim są m.in. ponadto: zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych, wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych, budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych, opracowanie zbioru dobrych praktyk służących racjonalizacji zużycia wody w rolnictwie, edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych oraz propagowanie ubezpieczeń rolnych.

Ponadto MI w 2021 roku opracowało *Program przeciwdziałania niedoborowi wody* (dalej PPNW), którego głównym celem jest zwiększenie retencji wodnej w Polsce. PPNW zakłada realizację 727 inwestycji, w tym 94 obiektów retencjonujących wodę (zbiorników) oraz 633 obiektów kształtujących retencję (budowli piętrzących, budowli regulacyjnych i innych). W PPNW zaproponowano jeszcze 14 rodzajów działań, których realizacja przyczyni się do zwiększenia wartości retencji na terenie Polski. Dokument jest na etapie procedury legislacyjnej aby pod koniec bieżącego roku został przyjęty w drodze uchwały Rady Ministrów.

Najważniejszymi efektami realizacji PPNW w zakresie obszarów wiejskich są: wzrost objętości retencjonowanej wody, wzrost pojemności obiektów małej retencji, poprawa warunków rolniczego wykorzystania wód, zwiększenie udziału przedsięwzięć z zakresu tworzenia retencji wodnej na poziomie lokalnym i regionalnym, wzmocnienie świadomości społecznej w zakresie potrzeby retencjonowania i oszczędzania wody; zwiększenie odporności społeczeństwa, gospodarki i środowiska na wpływ zmian klimatu. W celu uzyskania tych efektów realizowane będą zróżnicowane działania, które podzielono na 14 typów. Znalazły się wśród nich działania dedykowane obszarom wiejskim. Są to: realizacja i odtwarzanie obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach rolniczych, promowanie i wdrażanie

zabiegów agrotechnicznych zwiększających retencję glebową, realizacja i odtwarzanie stawów hodowlanych, realizacja nowych oraz przebudowa istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-odwadniającego, tworzenie i odtwarzanie zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i przywodnych. W PPNW zostały także uwzględnione działania polegające na renaturyzacji rzek i ekosystemów mokradłowych, mające wpływ na poprawę warunków panujących na terenach wiejskich.

Od 2020 roku PGW WP w ramach wdrażania PPSS realizuje zadania pod nazwą *założenia do Programu Kształtowania Zasobów Wodnych na terenach rolniczych* (zPKZW) z wykorzystaniem urządzeń piętrzących na rzekach i kanałach oraz systemów melioracyjnych. W ramach zPKZW przywracana jest dwufunkcyjna rola urządzeń melioracyjnych, która zapewnia odprowadzanie wód z pól i użytków rolnych w czasie opadów, ale również retencję wód w okresach suszy. Jednocześnie na przyujściowych odcinkach rowów zbiorczych, odprowadzających wody z obiektów melioracyjnych do cieków jest wprowadzana roślinność ekotonowa, tworząca strefy buforowe wzdłuż rzek i rowów, wspomagająca naturalną retencję wód, bioróżnorodność oraz redukująca spływ biogenów do wód. W ramach zPKZW na terenie Polski w 2020 roku na wykonanie zadań o charakterze inwestycyjnym wydatkowano 29,2 mln zł, co pozwoliło m.in. na zakończenie 8 inwestycji. Na realizację 102 zadań o charakterze utrzymaniowym wydatkowano 10,8 mln zł. W 2021 roku w ramach zPKZW na zadania inwestycyjne wydatkowano ponad 16 mln zł, dzięki czemu zakończono 7 inwestycji i kontynuowano prace na zadaniach z ubiegłego roku. Na realizację przedsięwzięć o charakterze utrzymaniowym wydatkowano 5,8 mln zł, co pozwoliło na zakończenie 65 zadań. W bieżącym roku zaplanowano realizację 36 zadań o charakterze inwestycyjnym i 117 działań utrzymaniowych.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy, pracownicy PGW WP prowadzą także piętrzenia na około 4 000 obiektów hydrotechnicznych, w zależności od potrzeb wynikających z aktualnie panującej sytuacji hydrologicznej. Dzięki wszystkim tym działaniom możliwe jest zwiększenie retencji korytowej nawet do 378 mln m³ wody.

Oprócz tego warto też wspomnieć, że w dniu 31 sierpnia 2021 r. Komisja Europejska zaakceptowała strategiczną zmianę PROW 2014 – 2020, która rozszerzyła wsparcie w okresie przejściowym dla operacji „Zarządzanie zasobami wodnymi”, w ramach poddziałania 4.3 „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa”. Beneficjentem działania, w ramach którego wytypowano do realizacji 196 zadań o charakterze inwestycyjnym na kwotę około 570 mln zł jest PGW WP. Przedmiotowe działanie przewiduje dofinansowanie inwestycji związanych z budową lub przebudową urządzeń wodnych i hydrotechnicznych na ciekach, które służyć mają ograniczeniu odpływu i zwiększeniu możliwości retencjonowania wody. Wsparcie ma na celu zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w zlewniach rolniczych. Dzięki realizacji inwestycji, przewidziane jest zwiększenie retencji wodnej o ok. 100 mln m³ wody, na obszarze ok. 66 tys. ha (w tym ok. 52 tys. ha gruntów rolnych).

Przechodząc do kwestii dotyczących regulacji prawnych i pozwoleń wodnoprawnych należy na wstępie zaznaczyć, że w trakcie prac nad projektem *ustawy o inwestycjach w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy* koordynowanej przez MI, zidentyfikowano konieczność zmian legislacyjnych w ustawie – Prawo wodne w zakresie zainteresowania Krajowej Rady Izb Rolniczych (dalej KRIR), odnoszących się m.in. do zagadnień związanych z melioracjami i budową małych zbiorników retencyjnych na terenach rolniczych. MI we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej MRiRW) opracowało konkretny pakiet przepisów, który w celu szybszego ich wdrożenia przeniesiono z projektu *ustawy o inwestycjach w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy do ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z przedłużeniem realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. 2022 poz. 88), zwana dalej „ustawą o PROW”, która weszła w życie na początku bieżącego roku.

Odnosząc się do postulatu KRIR zakładającym budowanie jazów i zastawek oraz dokonywanie ich remontów bez konieczności sporządzania pozwolenia wodnoprawnego, należy wskazać na działania podejmowane w MI, które miały na celu realizację przedmiotowego postulatu. W tym zakresie warto przywołać zmiany w ustawie – Prawo wodne rozpoczęte w MI, które ostatecznie zostały wprowadzone ustawą o PROW. Przedmiotowe zmiany obejmowały zmniejszenie wymóg formalnych w szczególności odnoszących się do zatrzymywania wody w rowach, hamowania odpływu wody z obiektów drenarskich, przebudowy rowów w celu zatrzymywania wody oraz przebudowy obiektów drenarskich w celu hamowania odpływu wody poprzez wyłączenie wskazanych działań z konieczności uzyskiwania pozwolenia

wodnoprawnego albo dokonywania zgłoszenia wodnoprawnego (odpowiednio nowe dodane przepisy art. 395 pkt 11, 12, 15 i 16 ustawy – Prawo wodne).

Odnosząc się do propozycji KRIR dotyczącej rozszerzenia możliwości budowy małych zbiorników retencyjnych o powierzchni do 1 ha czyli 10 000 m² na terenach rolniczych bez pozwolenia wodnoprawnego, należy zaznaczyć, że mając na uwadze potrzebę wprowadzania ułatwień dla rolników MI podejmowało także w tym zakresie działania zmierzające do zmian w prawie ukierunkowanych na ułatwienie realizacji inwestycji na terenach rolniczych, przy jednoczesnym uwzględnieniu ograniczeń wynikających z przepisów unijnych. Dzięki działaniom MI i MRiRW wprowadzono zmiany w art. 394 w ust. 1 pkt 9 ustawy – Prawo wodne (wprowadzone ustawą o PROW) zakładające, że w oparciu o zgłoszenie wodnoprawne a nie pozwolenie wodnoprawne, można wykonać stawy, które nie są napełniane w ramach usług wodnych, a wyłącznie wodami opadowymi lub roztopowymi lub wodami gruntowymi, o powierzchni nieprzekraczającej 5000 m² oraz głębokości nieprzekraczającej 3 m od naturalnej powierzchni terenu.

Warto dodać, że większe urządzenia tj. stawy przekraczające powierzchnię 5000 m² w znacznym stopniu oddziałują na gospodarkę wodną na danym terenie – dlatego też dla takich obiektów przewidziano konieczność dokładniejszej analizy w ramach uzyskiwania pozwolenia wodnoprawnego. Należy podkreślić, że dokładniejsza analiza planowanego do wykonania urządzenia wodnego zapewnia także lepszą ochronę sąsiednich gruntów przed nadmierną ingerencją w środowisko (np. nadmierny pobór wód), która mogłaby naruszać prawa właścicieli gruntów sąsiednich, np. przez pozbawienie ich wody niezbędnej do działań rolniczych.

Dokonanie zgłoszenia wodnoprawnego jest w przeciwieństwie do uzyskania pozwolenia wodnoprawnego uproszczonym, mniej czasochłonnym i mniej sformalizowanym trybem uzyskania zgody wodnoprawnej, w szczególności poprzez brak wymogu załączenia do zgłoszenia wodnoprawnego operatu wodnoprawnego, stanowiącego obligatoryjny załącznik do wniosku o wydanie pozwolenia wodnoprawnego.

Warto dodać, że finansowane ze środków Unii Europejskiej przedsięwzięć realizowanych w ramach gospodarki wodnej wymaga przeprowadzenia oceny tych przedsięwzięć pod kątem ich wpływu na środowisko wodne, co jest zapewniane w polskim porządku prawnym, w minimalnym stopniu przez procedurę uzyskania zgłoszenia wodnoprawnego. Ewentualny brak takiej oceny uniemożliwiłby zapewnienie dofinansowywania planowanych przedsięwzięć ze środków Unii Europejskiej. Dlatego też niezbędne jest zapewnienie minimalnego poziomu oceny przedsięwzięć, w tym realizowanych na terenach rolniczych, pod kątem ich wpływu na środowisko wodne, co jest osiągnięte przez procedurę dokonywania zgłoszenia wodnoprawnego.

Z wyrazami szacunku

Dokument podpisany elektronicznie przez:

Marek Gróbarczyk

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODDYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI